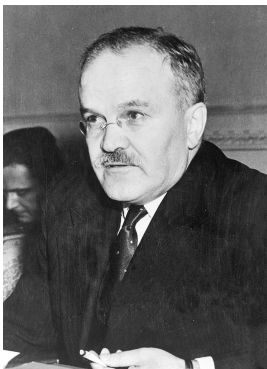

Het Hitler - Stalin Pakt van 23 augustus 1939 met geheime clausules inzake opdeling van Polen en verraad van de Baltische Staten bleken niet zo geheim te zijn als wordt beweerd.

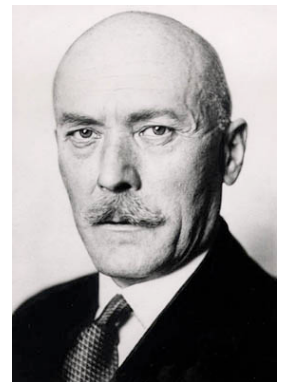
- 1. De relatie Duitsland - Rusland 1939**
- 2. De Duits-Russische onderhandelingen 1939**
- 3. De geheime clausule van 23 augustus**
- 4. Von Ribbentrop bij Stalin op 23 augustus**
- 5. Het Duits-Russische Niet-Aanvalspact van 1939**

1. De relatie Duitsland - Rusland 1939

Toen Warschau het anti-Duitse oorlogspakt tussen Londen, Moskou en Parijs uit angst

voor de Sovjetunie verhinderde, gebruikte Berlijn deze onvoorziene kans en bood Moskou gesprekken voor verbetering van de betrekkingen aan. Op 4 augustus 1939 verleende de Sovjet minister van buitenlandse zaken <<**Vjatsjeslav Molotov** de Duitse ambassadeur **Graaf Friedrich-Werner von der Schulenburg**>> een audiëntie. De graaf gebruikte deze gelegenheid om Molotov drie dingen toe te zeggen. 1) Dat er van Duitse kant

uit geen territoriale interessetegenstellingen zijn tussen Duitsland en de Sovjetunie, 2) dat men in Berlijn van mening is de integriteit van de Baltische-staten verder te respecteren, en 3) dat men hoopt de Duitse aanspraken op de Polen bij voorkeur met onderhandelingen wil doordrukken. Indien dat niet mogelijk is, dan is men in Berlijn bereid, om bij een gewelddadige oplossing, de interessen van de Sovjetunie te ontzien.

2. De Duits-Russische onderhandelingen 1939

Op 15 augustus, de tweede dag van de nog lopende Brits-Frans-Russische onderhandelingen begonnen in Moskou de Duits-Russische gesprekken. Minister Molotov gaf de graaf te kennen waarin de Sovjets interesse hadden. Dat waren 4 aangelegenheden. 1) Men hoopte in Moskou op een matigende invloed van Berlijn op Tokio. De Sovjetunie en Japan waren met elkaar nog in oorlog. 2 + 3) Molotov wenste een niet-aanvals-pakt + een handels- en kredietverdrag met Duitsland. 4) Wenste men klaarblijkelijk een ruil. Molotov vroeg of Duitsland het bestaan van de Baltische staten gemeenschappelijk met de Sovjetunie wilden garanderen. Graaf Von Der Schulenburg berichtte over het bezoek bij Molotov meteen aan Berlijn. Vermeld moet worden dat hij na dit bericht op de dag daarop een korte brief liet volgen waarin hij te kennen gaf dat hij er aan twijfelde of de Sovjets werkelijk het bestand met de Baltische staten gemeenschappelijk met de Duitsers wilde garanderen. Von Ribbentrop verzekerde de Sovjets een Niet-aanvalspakt voor 25 jaar, en stelde in het vooruitzicht dat hij Japan zal "bewerken". Wederom is het merkwaardig dat Von Ribbentrop kenbaar maakte dat het

Duitse rijk bereid zou zijn “De Baltische staten gemeenschappelijk met de Sovjetunie te garanderen”

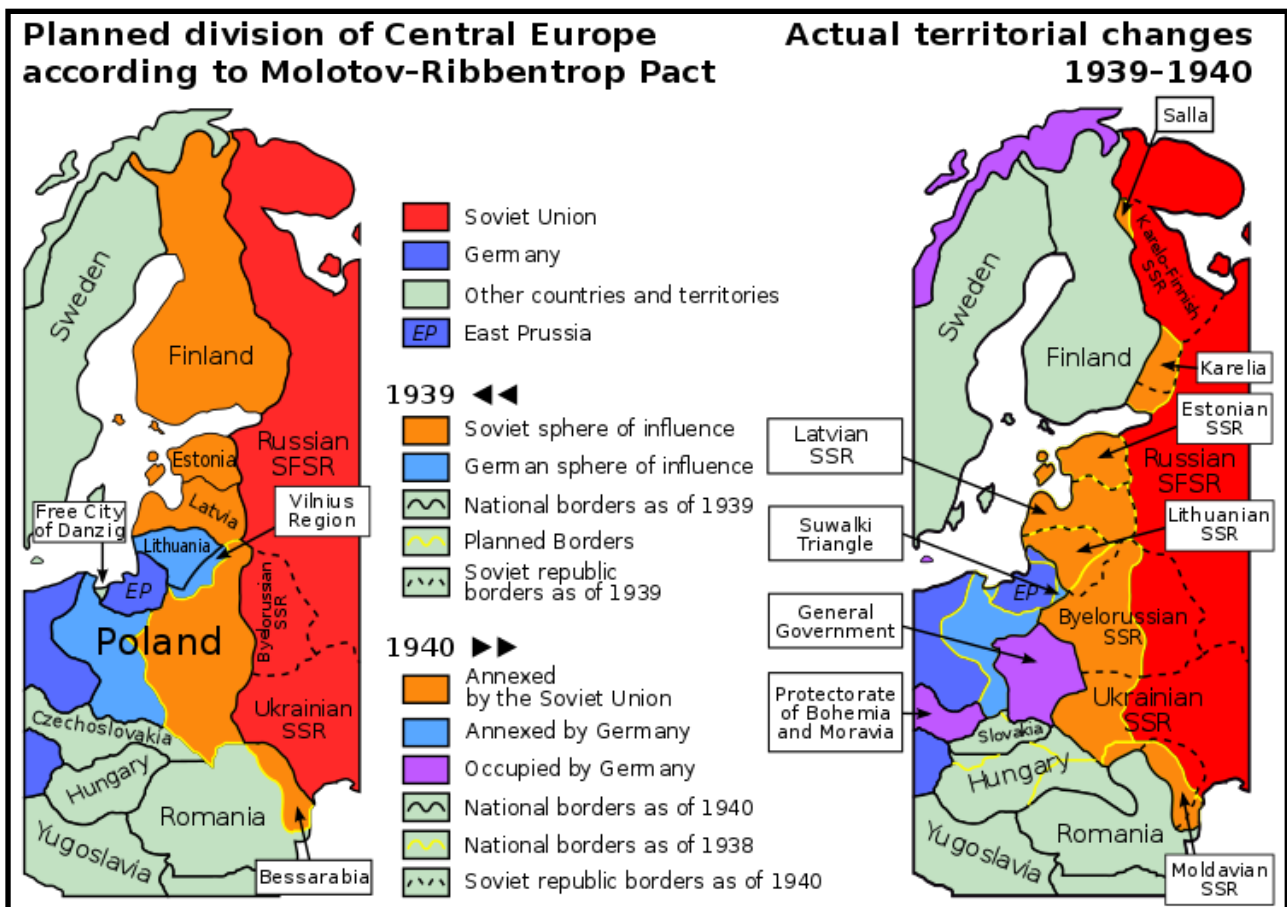
Twee dagen daarna, op 17 augustus, meldde de Duitse ambassadeur zich een tweede maal bij Molotow en bracht de reactie uit Berlijn over. De Sovjet minister van BuZa overhandigde zijnerzijds een schriftelijk geformuleerd antwoord op de vragen die tijdens Schulenburgs eerste audiëntie nog open lagen. In deze antwoordnota waren nog een keer de wensen voor een Handels- en Kredietverdrag en een niet-aanvalspact genoemd. En verder vermeldde Molotow in dit schrijven dat de Sovjetunie involgen de Sovjet-vijandige houding van Duitsland gedwongen is geweest:

“eerst maatregelen te nemen ter voorbereiding van een afweerfront tegen een mogelijke agressie op de Sovjetunie van de kant van Duitsland”

Daarmee werden - zonder enige twijfel - aanvallen bedoeld die de Britten en Fransen voor 3 dagen geleden hadden voorgeslagen. De brief ging verder:

“..... dat de Sovjetregering nooit - op welke wijze dan ook - agressieve bedoelingen tegen Duitsland heeft gehad....”

3. De geheime clausule van 23 augustus

In plaats van de tot nog toe steeds verwachte opzet, het bestand met de Baltische republieken gemeenschappelijk met het Duitse rijk te garanderen, stelde Molotow nu een “speciaal Protocol” voor wat een “geïntegreerd bestanddeel van het pakt vormt”. Omdat er in het schrijven van Molotow niets over de inhoud van dit protocol vermeld werd vroeg Von Der Schulenburg meteen wat het protocol inhield. Molotow gaf daarop geen antwoord, doch - zoals men thans weet - zou uit dit “speciale protocol” reeds 1 week later het “geheime aanvullende protocol” ontstaan, waarmee de Duitse regering erkent dat Oost Polen, Bessarabië, Finland en de Baltische staten bij de interessesfeer van de Sovjetunie behoorden. Zo hadden de Sovjets hun positie vastgelegd in het Hitler-Stalin-pakt van 24 augustus, toen ze op de zelfde plaats nog steeds met de Britten en Fransen over een oorlog tegen Duitsland onderhandelden.

BuZa minister Von Ribbentrop schreef op 18 augustus nog een keer dat de Rijksregering met “*de garantie voor de Baltische staten*” akkoord ging.

Op 19 augustus deelden de Engelse en Franse regering de Russische mede dat hun overeen gekomen verdrag op grond van de stellingname van de Poolse regering niet ondertekend kon worden. Daarmee stond Rusland niets meer in de weg om met Duitsland verder te onderhandelen. De Duitse ambassadeur werd opnieuw door Molotow uitgenodigd. Deze overhandigde hem een tekstontwerp voor het Duits-Russische niet-aanvalspakt. Deze verdragtekst bevatte nog niet het aanvullende protocol, maar eindigt met de zin:

“ Het thans actuele pakt is alleen geldig bij gelijktijdige ondertekening van het bijzondere protocol inzake de punten waarin de verdragsluitende partijen op het gebied van de buitenlandse politiek geïnteresseerd zijn.”

De aap kwam - wat betreft de Baltische staten - daarmee nog steeds niet uit de mouw.

Nu volgden de gebeurtenissen elkaar snel op. Hitler - in de Danzig-crisis onder tijdsdruk - had alleen maar oog voor een niet-aanvalspakt met Stalin waarmee hij hoopte dat hij daarmee de Polen, Britten en Fransen wat toegeeflijker kon maken bij de oplossing van het Danzig-Corridor probleem. Hij had geen oog voor het aanvullende protocol waarvan hij nog steeds niet wist wat de Russen hiermee bedoelden. Hitler telegrafeerde op 20 augustus met Stalin en deelde hem mede dat hij het ontwerp van het niet-aanvalspact accepteerde. Op 21 augustus bedankte Stalin Hitler voor het telegram en nodigde Von Ribbentrop uit voor 23 augustus naar Moskou te komen.

4. Von Ribbentrop bij Stalin op 23 augustus

Op 23 augustus kwam Von Ribbentrop in Moskou aan. Om 18.00 uur ontvingen Stalin en Molotow hun gasten Von Ribbentrop en Graaf Von Der Schulenburg in het Kremlin. Na een korte en hoffelijke begroeting kwam men snel ter zake. Het niet-aanvalspakt, waarover men het spoedig eens zou worden, kwam geheel overeen met het Russische ontwerp. Met uitzondering van de duur van het pakt dat nu voor 10 i.p.v door de Russen voorgeslagen 5

jaar zou gelden. En vervolgens ging het over het door Stalin gewenste geheime aanvullende protocol. Von Ribbentrop - die een onbeperkte volmacht van Hitler op zak had - was wat betreft de aanvullende eisen van Stalin van zijn zaak niet zeker. Hij vroeg tegen 22.00 uur het gesprek voor korte tijd te onderbreken en verzekerde zich per telefoon van het akkoord van Hitler.

5. Het Duits-Russische Niet-Aanvalspact van 1939

Hitler werd voor de keuze gesteld: Of met Stalin kreeg hij rugdekking voor zijn handelingsvrijheid in het Danzig-vraagstuk, of zonder Stalin moest hij van Danzig & van de exterritoriale transitwegen & van de bescherming van de Duitse minderheden in Polen af te zien. Hij accepteerde de interessesferen die de Russen wilde hebben. Hitler die de verlangens van Stalin voorheen niet gekend heeft besliste klaarblijkelijk zonder lang te dralen. Kort voor middernacht op 24.00 augustus werden het niet-aanvalspakt en het geheime aanvullende protocol door Molotow en Von Ribbentrop ondertekend. De beslissende 2 passages van de geheime clausules luiden:

Voor het geval van een territoriaal-politieke hervorming in de tot de Baltische staten (Finland, Estland, Letland en Litouwen) behorende gebieden, vormt de noordelijke grens van Litouwen tegelijk de grens van de interessesfeer van Duitsland en de USSR. Hierbij wordt de interesse in Litouwen aan het Wilnaer Gebied door beide partijen erkend. Voor het geval van een territoriaal-politieke hervorming in de tot de Poolse staat behorende gebieden worden de interessesferen van Duitsland en de USSR ongeveer door de loop van de rivier Narew, Weichsel en San begrenst.

De vraag of de interessen van beide kanten de instandhouding van een onafhankelijk Poolse staat inhoudt en deze staat te begrenzen kan uiteindelijk in de loop van de verdere politieke ontwikkelingen duidelijk worden.

De Duits-Sovjet overeenstemming die zo snel tot stand kwam na het mislukken van de Frans-Engelse-Russische besprekingen was een shock voor Londen en Parijs. Maar het was voor Warschau geen aanzet om in de Danzig-kwestie toe te geven. De verrassing was zo groot omdat de betrekkingen tussen Moskou en Berlijn sinds de Eerste Wereldoorlog belast was met tegenstellingen. Het Duits-Russische niet-aanvalspact verzekerde zowel Duitsland als Rusland ervan dat de andere macht, in geval van oorlog,

niet ter bescherming van Polen zal ingrijpen. Daarmee was ook de Duits-Russische tegenstelling geen bescherming meer voor Polen dat tussen beide landen ligt.

Het geheime aanvullende protocol sprak over interessesferen. Het hield in dat de Sovjetunie nu Finland en de Baltische staten kon gaan incasseren. Zo hard als deze Duits-Russische geheime overeenkomst later bekritiseerd is, het beantwoordde de gewoonte van die tijd. Zo sloot b.v. Groot Brittanië in 1938 met Italië en met Spanje ook zulke overeenkomsten.

Site Vorkriegsgeschichte.de
Auteur Gerd Schultze Rhonhof
Vertaling Willem Zweers
Naar het boek

ISBN: 9783957681706
650 blz
In NL € 44,36